

Hormak irudikatzen du herriaren aldarria

Bada horma bat Euskal Herrian, azken hiru urteotan pintura geruzaz geruza, izugarri loditu dena. Erdietan marroia, beste erdietan koloretsuagoa, denetarik irudikatzeko erabili baitute herritarrek kasik ehun aldiz. Otsailetik baina, Picassoren *Gernika* erakusten dio Zumaia. Hiru urteko jardunaren ondoren, hormak herriari indarra eman dio. Kalea Guztiona Da ekimena fruituak ematen hasi da.

 GORKA PEÑAGARIKANO GOIKOETXEA KALEA GUZTIONA DA

Abuztuak 29 egun ditu gaur, eta Zumaiaiko Erribera kaleko hormak, 98 mural ditu jada bata bestearen gainean margotuta. Gaur ere elkartu dira makina bat kide paretaren aurrean, irribarretsu eta betiko ilusio berarekin. Adinez ez dira bereziki gazteak, baina ekinbidez bai; lanerako grinarekin, herriaren erdigunea koloreztatzeko asmoz. Gaurkoan ez dute, baina, 99. aldiz margotuko Erriberako horma, azken irudiak tinko eta garbi jarraitzen baitu bertan, aurreko guztiek ez bezala. Gaurkoan ia 900 gradutan jarriko dute labe industrial, hormari plaka bat atxikitzeko: Adierazpen Askatasunaren Txokoa.

Hiru urteren ondoren, Picassoren *Gernika* ikusgai jarraitzen du bere horretan, eta beraz, adierazpen askatasunaren aldarriak garaipen txiki bat lortu du Zumaian, Kalea Guztiona Da ekimenak zilegitasuna irabazi du-eta. Konstantziaz eta pazientziaz, umorea baliatu dute borrokarako arma gisa. “Baina oraindik ez

dugu irabazi”, argi dio Jose Antonio Letamendia bizilagunak. Aurrerapauso handiak eman direla ez du ukatu, baina asko geratzen dela azpimarratu du, adierazpen askatasuna oraindik ez delako bermatu herrian.

“Udala aldatzen den bakoitzean herritarren adierazpen askatasuna ez jokoan egotea da hasieratik nahi duguna”, azaldu du Aratz Zearreta Kalea Guztiona Da-ko kideak. EH Bildu koalizio abertzalea sartu zen Zumaiaiko Udalean azken maiatzeko hauteskundeetan, EAJren gobernua irauliz eta jeltzaleen botoak gaudituz aspaldian herrian ikusi den alde handienarekin. Duela hiru urte, 2016 urteko otsailean, orduko udalak ordenantza bat onetsi eta indarrean jarriko zuela zioen prentsa ohar bat kaleratu zuten, herritar asko suminduz. Honela zioen: “Hemenetik aurrera herriko eremu publikoetan jartzen diren kartel eta pankarta guztiak kenduko dira edozein delarik hauen eduki, mezu, jatorri edota helburua”. Kartel edo pankarta bat jarri nahi zuen orok

Udal Gobernuari baimena eskatu beharko zion, jakinaraziz eduki zehatza, neurria eta kalean egongo zen denbora.

Ordenantzaren ideia gustatu ez zitzaion herritarren artean zen Jose Antonio Letamendia: “Zergatik esan behar dit udalak neure karteletan zer jarri behar duan eta zer ez?”. Halako zalantza eta ezinegonek, besteak beste, dozenaka herritar batu zituzten asanblada irekian. Zer egin, nola egin eta norengana jo bezalako galderaz josiak izaten ziren lehen bilerak, Letamendiak oroitzen duenez. Baina gero eta jende gutxiago batzen ari zen, baten bati, halako batean, Erribera kaleko horman irudi bat egitea otu zitzaion arte. “Bi egun iraun zituen mural hark, eta handik aurrerakoek ordu batzuk baino ez”, dio irribarrez. Horma irudi horiek berehala ezabatzen zituzten arren, nahikoa izaten zen gaia kalean zabaltzeko: “Gugandik hasita, herritar askok ez zuen ulertzen zergatik borratzen zuten murala berehala, ez baita pintada bat, ezta inor iraintzen duen zerbait ere”.

Erribera kalean "Adierazpen Askatasunaren Txokoa" izendatuz plaka jarri zuten egunean jende asko batu zen ospakizunera.

INDARREAN JARRI GABEKO ORDENANTZA

"Egia esan, hiru urteko legegitzaldia zeukaten aurretik eta lehen bileran zirraborroa ere erakutsi ziguten", dio Zearretak. Ordenantzaren "mehatxupean" jaiota, herri mugimenduari kasu zipitzik egin gabe indarrean jarriko zutela espero zuten Kalea Guztion Da taldeko kideek, eta "harriduraz" badiote ere, udal gobernuari "ausardia falta" izan zaiola diote Zearretak eta Letamendiak.

Ohiko herri mugimenduek izaten ez duten ekinbidea izatea positibotzat baloratzen dute –manifestazio eta pankartetan zentratu baino, muralak marraztea izan da euren jarduera nagusia–, izan ere, sormena landuz edozein gai jorratu eta islatu dute Erriberako horman: "Adibidez, ez ditugu beti euskal preso politikoen aldeko muralak egin, edo ildo bereko gaiak jorratu soilik; alegia, hala eginez gero jende batek 'betikoak' bezala katalogatuko gintuzkeen; adibidez, behin iratxo bat irudikatu genuen ikasliburuekin, Gabonetan erlojuen mural bat egin genuen, errefuxiatuen aldekoa

beste noizbait, feminismoarena, erraus-tegiarena edota Picassoren *Gernika*, besteak beste".

Udala, halako ekimenaren aurrean, "galduta" egon dela uste dute, jakin gabe nondik eta nola heldu gaiari. Konstanteki, ia astebururo, mota askotako herritarrek bildu dituzte Erribera kalean, Zumaia erdialdean, kontzertu edo bestelako kultur ekitaldien laguntzaz giroa alaituz pintxo eta tragoen artean egun argiz horma irudia margotzen zuten bitartean eta, horrek, kideen ustez, "min egin dio udalari". Saioa amaitu, argazkia egin eta irribarretsu alde egin zuten etxera, jakinda eguna argitzerako marroiz margotuko zutela gainetik. Muralaren argazkia, baina, bolo-bolo ibiltzen zen sarean, eta denek zekiten zein zen udalaren jarrera: hegan dabilenari hegala moztzen saiatzea.

"Guri indarra ematen zigun udalaren jokabide zentsuratzailerak; kaleko adierazpen askatasunaz eztabaidatzeko parte hartze prozesu bat eskatzen genien, eta haiek, egoskorturik, guk egindakoa ezabatzen zuten besterik gabe, ezer ger-

tatuko ez balitz bezala", dio Zearretak. Zenbait muralak, baina, besteek baino inpaktu handiagoa izaten zutela azaldu du, izan ere, Imanol Urbieta musikaria zendu zenean egin zioten irudia, adibidez, beste muralak bezala hurrengo egunerako ezabatu izanak herritar askori ez zion graziaz egin, mezuari garrantzirik ez emateagatik. Ezta Mediterraneo itsasoan itotzen ari diren etorkinen egoera salatzen zuen murala berehala borratzeak ere, adibidez.

Denetariko margoak egin dituzte hiru urteotan, era bateko zein besteko mezuak adierazteko leku bihurtuz pareta. Esanahirik ez zuten horma irudiak ere egin zituzten –behin granatez margotu zuten guztia, eta udalak hura ere marroiz estali zuen ordu gutxira–. Egindako mural horiek guztiak, urtero-urtero, egutegi batean jaso eta saldu dituzte bai herrian baita Durangoko Azokan ere. Salmenta horiek emandako indarra sekulakoa izan dela adierazi dute eta, horregatik, margotzen "jarraitu beharra" zegoela sentitu zuten: "Bi urtetan 1.500 egutegi inguru saldu ditugu, eta hauek

Hiru urteotan behin eta berriro pareta bera marraztuz –eta udalak ezabatuz– lehiatu dute besteren artean kartelak eta pankartak kalean libre jartzea debekatu nahi zuen ordenanatz.

izan dira gure finantzazio iturri; nabari-tu dugu borroka Zumaiatik harago joan dela eta jendea kontziente izan dela egiten ari ginenaz”.

Hala, 98. muralera iritsi ziren. Otsaila zen orduan. Alderdiek maiatzeko hauteskundeak zituzten buruan; unea aprobe txatu eta mozioa sartu zuten Kalea Guztiona Da-ko kideek Zumaiako Udalean, parte hartze prozesu bat ireki nahi zutela aldarrikatuz beste behin ere. Mozioa sartu eta egun gutxira margotu zuten oraindik ere ikus daitekeen murala. Lehen aldiz udal gobernuak ez zen estaltzen ausartu.

“ETAPA BERRI BAT HASIKO DA”

Borroka ez dela amaitu argi diote Letamendiak eta Zearretak. Abuztuaren 29tik Adierazpen Askatasunaren Txokoa bihurtu dute Erriberako hormaren aurreko plazartoa, baina ospakizuna ez dela garaipena diote, “idatzita geratu beharko lukeen zerbait” falta delako oraindik. Horretara heltzea dute helburu Kalea Guztiona Da ekimeneko kideek. “Pankarta bat jartzen duenak erantzukizuna du pankartarekiko, bertan plazaratzen den edukiarekiko;

iraintzen bazaitut sala nazazu”: adierazpen askatasuna hala ulertzen duela dio Letamendiak, baina argi dutena zera da, oinarritzko eskubidea den momentutik, funtsezkoa dela udala eta herria adostasun batera iristea zenbait puntutan eta, ordenantza batean adierazita egotea hitzartutako guztia.

Antza denez, EH Bilduren egungo udal gobernuak ez du 98. horma irudia marroi kolorez estaliko, edo ez dirudi ezabatzeak lehentasuna duenik legegintzaldi honetan; parte hartze prozesua hasteak aldiz bai, udalak jadanik abiatu duela jakinarazi baitute Letamendiak eta Zearretak. Dena den, hormari erabilera ematen jarraitu nahi dutela adierazi dute biek. Nola, ordea, beste herri mugimenduekin hitz egin beharreko zerbait da. “Hilabetero mugimendu baten zerbait egiteko ideia mahai gainean egon zen, baina dirudienek ez da aurrera aterako; denon artean erabakiko da zer egin, denona da eta”, dio Letamendiak.

“Borroka hau zerbaiteak ezaugarritu badu, hori konstantzia izan da; ez genukeen lortu duguna eskuratuko hamar mural egin eta utzi izan bagenu”, dio

Zearretak. Baina ospakizunak ospakizun, Letamendia tematurik dago parte hartze prozesuarekin. Izan ere, Askatasunaren Txokoa berriz koloreztatzen bada, itxura denez, ez da udal garbitzaileek marroiz estali dutelako izango, herriari adierazteko askatasuna onartu zaiolako baizik. Hiru urtez eta asteburuz asteburu ideiak horman irudikatzeak, kalea guztiona dela aldarrikatu eta boteredunen aurrean zilegitasuna irabazteko balio izan baitu. ●

